

สรุปสาระสำคัญจากการประชุมเวทีข้าวไทย ปี ๒๕๕๙

หัวข้อ “การลดพื้นที่ทำนา : ผลกระทบและทางออก”

วันอังคารที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๙

ห้องประชุมสุธรรม อารีกุล อาคารสารนิเทศ ๕๐ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพมหานคร

๑. พลเอกฉัตรชัย สาริกัลยะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

“ข้าว” เป็นสิ่งที่มีความผูกพันกับคนไทยและชาติไทยมาแต่อดีต เป็นบ่อเกิดประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต และเป็นอาหารหลักของคนไทยและประชากรโลก ปัจจุบันมีเกษตรกรที่เป็นชาวนาในประเทศไทย ราว ๓.๗ ล้านครัวเรือน ก่อให้เกิดรายได้ปีละไม่ต่ำกว่า ๒๐๐,๐๐๐ ล้านบาท อย่างไรก็ตาม ชาวนายังคงประสบปัญหาอุปสรรคหลายประการ อาทิ ชาวนาสวนใหญ่เป็นชาวนารายย่อยที่ยากจน มีหนี้สินมาก มีพื้นที่ทำน้าน้อย (เฉลี่ย ๑๔ ไร่/ครัวเรือน) อาศัยน้ำฝนเป็นหลัก ต้นทุนการผลิตสูง ผลผลิตต่อไร่ต่ำ ขาดผลผลิตในรูปข้าวเปลือก มีการแปรรูปสร้างมูลค่าเพิ่มน้อย และต้องเผชิญกับการแข่งขันในตลาดโลกมากขึ้น ผู้บริโภคมีความต้องการสินค้าที่มีคุณภาพ และมีความปลอดภัยมากขึ้น รวมทั้งเผชิญความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศที่รุนแรงยากต่อการคาดการณ์มากขึ้น แต่ประเทศไทยยังมีความได้เปรียบในการผลิตข้าว ทั้งในด้านภูมิศาสตร์และภูมิปัญญาของเกษตรกร

โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้น้อมนำพระราชกรณียกิจและพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ ที่เกี่ยวกับข้าวและชาวนา มาเป็นหลักในการพัฒนาแก้ปัญหาเรื่องข้าวและชาวนา และกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ข้าวไทย ปี ๒๕๖๐-๒๕๖๔ พร้อมแผนการผลิตและการตลาดข้าวครบวงจร โดยตั้งเป้าหมายยกระดับชาวนา/การทำนาในปัจจุบัน เป็นชาวนาสสมัยใหม่ (Smart farmer) ที่มีการทำอย่างชาญฉลาด (Smart farming)

๒. ดร.นิพนธ์ พัวพงศกร นักวิชาการเกียรติคุณ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

จากการที่ประชากรในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งเป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคข้าว ประมาณร้อยละ ๘๐ ของโลก มีรายได้เพิ่มมากขึ้น และมีแนวโน้มที่จะบริโภคข้าวลดลง เกษตรกรไทยจึงมีความจำเป็นต้องปรับตัว โดยเฉพาะการลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิตต่อคน/ไร่ ผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ และเพิ่มมูลค่าของผลผลิต ซึ่งพบว่าเกษตรกรได้มีการปรับตัวแล้วทั้งในระดับครัวเรือนและระดับประเทศ โดยการปรับตัวระดับครัวเรือน มี ๕ รูปแบบ ได้แก่ (๑) เกษตรกรมีการปลูกพืชหลายชนิด แต่มีแนวโน้มจะปลูกพืชเชิงเดี่ยวมากขึ้น และปลูกข้าวน้อยลง ปลูกไม้ยืนต้นมากขึ้น (๒) เกษตรกรมีการทำนาในพื้นที่นาที่มีขนาดใหญ่ขึ้น เป็นการทำนาแปลงใหญ่ แต่ยังมีปัญหาหลายประการ อาทิ อุปสรรคด้านน้ำ อัตราค่าเช่าที่นา อัตราดอกเบี้ยกู้ยืมเงินที่ยังค่อนข้างสูง (๓) เกษตรกรมีการปรับตัวแก้ปัญหาขาดแคลนแรงงานโดยใช้เครื่องจักรกลมากขึ้น (๔) เกษตรกรมีการปรับเปลี่ยนไปปลูกข้าวชนิดที่ขายได้ราคาสูงขึ้น โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิ และ (๕) เกษตรกรมีการทำงานนอกภาคการเกษตรเพื่อหารายได้เพิ่ม และกลายเป็นรายได้หลักของครอบครัว ประมาณร้อยละ ๖๐ ของรายได้รวม สำหรับการปรับตัวระดับประเทศ ได้แก่ (๑) การมีผลผลิตทางการเกษตรหลากหลายชนิดมากขึ้น (๒) การผลิตสินค้าชนิดที่ให้รายได้ผลตอบแทนสูงขึ้น และ (๓) การมีความเสี่ยงในการผลิตทางการเกษตรน้อยลง

อนึ่ง จากการพิจารณานโยบายของรัฐบาลปัจจุบันที่มีเป้าหมายจะลดพื้นที่ทำนา (พื้นที่นาที่ไม่เหมาะสม และพื้นที่ทำนาปรัง) จากปีละ ๖๙ ล้านไร่ เหลือปีละ ๕๕ ล้านไร่ มีผลผลิตข้าวไม่เกิน ๒๗ ล้านตัน โดยจะส่งเสริม

การทํานาแปลงใหญ่ เห็นว่าพึงเริ่มดําเนินการไม่ถึง ๑ ปี เร็วเกินไปที่จะประเมินผลสัมฤทธิ์ของการดําเนินนโยบายดังกล่าว แต่มีผลการศึกษาน่าสนใจของ คุณสุภา ไยเมือง ชี้ว่ามีทั้งเกษตรกรที่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่แน่ใจ ในนโยบายของรัฐบาล โดยมีประเด็นคํานึงที่น่าห่วงใยว่า “เกษตรกรเข้าร่วมโครงการของรัฐบาล เพื่อมุ่งรับผลประโยชน์ประการต่างๆ เป็นสําคัญ” มิได้เกิดจากความตระหนัก ความเข้าใจ เห็นความจําเป็นที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนพัฒนาตนเอง

ทั้งนี้ เห็นว่านโยบายปรับโครงสร้างการผลิตข้าวของรัฐบาลในปัจจุบันมีจุดอ่อนหลายประการ อาทิ

(๑) เป็นนโยบายที่กำหนดจากภาครัฐในส่วนกลาง ขาดการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะจากเกษตรกรในพื้นที่ซึ่งเป็เป้าหมายของการปรับเปลี่ยนและพัฒนา

(๒) มีลักษณะเป็นนโยบายแบบ “One size fits for all” เป็นนโยบายปุพรมส่งเสริมให้มีการดําเนินการในลักษณะรูปแบบเดียวกันทั่วทั้งประเทศ

(๓) เน้นที่ปัจจัยในการดําเนินการ และผลผลิตเป็นสําคัญ (เช่น จะดําเนินการในพื้นที่เท่าใด จำนวนกี่ตำบล ใช้งบประมาณเท่าใด มีเกษตรกรเข้าร่วมกี่คน กี่โครงการ) โดยไม่เน้นถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้น เช่น ผลผลิตต่อไร่ รายได้สุทธิที่จะได้รับ

(๔) ขาดการพิจารณาเตรียมการรองรับความเสี่ยงที่จะเกิดกับเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ เช่น เมื่อปรับเปลี่ยนไปทำเกษตรกรรมทางเลือกอื่น อาทิ ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และเลี้ยงโค แล้วประสบปัญหาาราคาผลผลิตตกต่ำ ใครจะรับผิดชอบ

(๕) การสนับสนุนสินเชื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำจะจูงใจให้เกษตรกรเข้าร่วมโครงการ แต่หากปราศจากมาตรการคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการโดยเข้มงวด อาจได้เกษตรกรที่ไม่ได้ตั้งใจจะปรับเปลี่ยนพัฒนาตนเองเข้าร่วมโครงการ

(๖) เป็นนโยบายที่มีลักษณะขัดกันเอง ระหว่างมาตรการระยะสั้นที่ให้การอุดหนุนด้านต่างๆ กับเป้าหมายระยะยาวที่ต้องการให้เกษตรกรสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

โดยมีข้อเสนอเพื่อการปรับปรุงนโยบายและขับเคลื่อนการดําเนินโครงการดังกล่าว ดังนี้

(๑) ควรเปิดโอกาสให้ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย

(๒) ควรมีกลไกการคัดเลือกโครงการและเกษตรกรที่จะเข้าร่วมโครงการโดยเข้มงวด เพื่อให้ได้โครงการที่มีคุณภาพและเกษตรกรที่มีความตั้งใจจริงเข้าร่วมโครงการ

(๓) ควรให้ความสำคัญกับกลไกการตลาดให้มาก บทบาทของภาครัฐคือการแก้ข้อบกพร่องของกลไกการตลาด และข้อจำกัดของเกษตรกร

(๔) ควรมีกลไกติดตามประเมินผลการดําเนินโครงการโดยใกล้ชิด และรายงานให้รัฐบาลทราบเป็นระยะทุกเดือน

(๕) พึงตระหนักว่าข้าราชการ/เจ้าหน้าที่ภาครัฐอาจไม่ได้รู้ดีกว่าเกษตรกร

ทั้งนี้ ปัจจุบันประเทศไทยได้ก้าวมาถึงจุดที่ทุกภาคส่วนต้องหยุดความไม่ไว้วางใจกัน หยุดการเกรงกลัวสูญเสียอำนาจ และหันมาร่วมมือกันอย่างจริงจัง แต่ต้องมีธรรมาภิบาลเป็นเครื่องกำกับดูแลไม่ให้ร่วมมือกันในทางที่ไม่เหมาะสม

๓. นางจินตนา ชัยวรรณภากร ผู้ช่วยรัฐมนตรีประจำกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ปัจจุบัน ประเทศไทยผลิตข้าวได้เกินความต้องการใช้ภายในประเทศ โดยผลิตข้าวเปลือกได้ปีละประมาณ ๓๑ ล้านตันข้าวเปลือก หรือราว ๒๐ ล้านตันข้าวสาร ใช้ภายในประเทศประมาณร้อยละ ๕๖ ส่วนที่เหลือร้อยละ ๔๔ ต้องพึ่งการส่งออก โดยมีเวียดนามซึ่งมีผลผลิตข้าวต่อไร่สูง และมีต้นทุนการผลิตต่ำ เป็นคู่แข่งส่งออกที่สำคัญ และประเทศในทวีปแอฟริกาเป็นหนึ่งในผู้นำเข้าข้าวจากไทยที่สำคัญ แต่ในปีนี้มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ค่อยดี มีการนำเข้าข้าวจากไทยน้อยลง

ทั้งนี้ เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างอุปสงค์และอุปทานข้าว รัฐบาลได้กำหนดแนวทางบริหารจัดการพื้นที่ปลูกข้าว จากพื้นที่ปลูกข้าวทั่วประเทศในปัจจุบันประมาณ ๗๑ ล้านไร่ จำแนกเป็นพื้นที่เหมาะสมต่อการปลูกข้าว ๖๐ ล้านไร่ และพื้นที่ไม่เหมาะสมต่อการปลูกข้าว ๑๑ ล้านไร่ โดยในจำนวนนี้ ประมาณ ๘.๕ ล้านไร่ ไม่เหมาะสมอย่างยิ่งต่อการปลูกข้าว โดยได้ขอให้ลดรอบการปลูกข้าวเหลือไม่เกินปีละ ๒ รอบ เพื่อให้มีการพักดิน ตัดวงจรโรคแมลงศัตรูพืช และกำหนดแนวทางดำเนินการในการผลิตข้าวรอบที่ ๑ ดังนี้

เขตพื้นที่เหมาะสมต่อการปลูกข้าว จะส่งเสริมให้มีการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และคุณภาพผลผลิต โดยมาตรการ แนวทางประการต่างๆ ได้แก่ การส่งเสริมการทำนาแปลงใหญ่พร้อมการสนับสนุนสินเชื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำเกือบปลอดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ ๐.๐๑ ต่อปี วงเงินไม่เกิน ๑๐ ล้านบาท/แปลง โดยแต่ละโครงการจะต้องมีขนาดไม่ต่ำกว่า ๑,๐๐๐ ไร่ นอกจากนี้ จัดให้มีศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีในการผลิตข้าว การลดต้นทุนการผลิต การควบคุมคุณภาพผลผลิต การผลิตข้าวแบบ GAP/แบบอินทรีย์ การบริหารจัดการน้ำ และการใช้เครื่องจักรกลการเกษตร

เขตพื้นที่ไม่เหมาะสมต่อการปลูกข้าว จะส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนจากการปลูกข้าวไปประกอบเกษตรกรรมอื่นที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่าการปลูกข้าว เช่น การเลี้ยงปศุสัตว์

สำหรับการผลิตข้าวรอบที่ ๒ จะขอความร่วมมือลดพื้นที่ปลูกข้าวไปปลูกพืชอื่นทดแทน เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หรือปอเทืองเพื่อทำปุ๋ยพืชสด

โดยมีโครงการที่รัฐบาลจะดำเนินการภายใต้นโยบายดังกล่าวข้างต้น ดังนี้

(๑) โครงการส่งเสริมสนับสนุนการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวหอมมะลิคุณภาพดี งบประมาณ ๒๐๖ ล้านบาท

พื้นที่ดำเนินการ แหล่งปลูกข้าวหอมมะลิ ๓๓ จังหวัด ๖๔๐,๐๐๐ ไร่ ๖๔,๐๐๐ ครัวเรือน

การสนับสนุน

- เมล็ดพันธุ์ข้าวหอมมะลิคุณภาพดี ๑๕ กก./ไร่ จำนวนไม่เกิน ๑๕ ไร่/ครัวเรือน
- ค่าแนะนำการใช้เมล็ดพันธุ์

(๒) โครงการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวไม่เหมาะสมเป็นเกษตรกรรมทางเลือกอื่น (ประมง เลี้ยงสัตว์เล็ก สัตว์ปีก) งบประมาณ ๒,๖๑๐.๑๐ ล้านบาท

พื้นที่ดำเนินการ พื้นที่ที่เหมาะสมปลูกข้าวทั่วประเทศ ยกเว้น ๑๔ จังหวัดภาคใต้ ๔๒๐,๐๐๐ ไร่

การสนับสนุน

- ค่าปรับปรุงพื้นที่ ระบบน้ำ และปัจจัยการผลิต ๕,๐๐๐ บาท/ไร่ ไม่เกิน ๕ ไร่/ครัวเรือน
- ค่าพันธุ์สัตว์น้ำ และอาหาร ๒,๓๐๐ บาท/ครัวเรือน
- ค่าพันธุ์สัตว์เล็ก/สัตว์ปีก และอาหาร ๒,๘๔๔ บาท/ครัวเรือน
- การถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตและการตลาด และเชื่อมโยงตลาด

(๓) โครงการปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกข้าวไม่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงปศุสัตว์ งบประมาณ ๑๒,๙๘๗.๒๕ ล้านบาท

พื้นที่ดำเนินการ พื้นที่ที่เหมาะสมปลูกข้าว ๕๕ จังหวัด ๑๕๐,๐๐๐ ไร่

- เลี้ยงกระบือ ๒๕,๐๐๐ ไร่ ๕,๐๐๐ ครั้วเรือน
- เลี้ยงโคเนื้อ ๑๒๐,๐๐๐ ไร่ ๒๔,๐๐๐ ครั้วเรือน
- เลี้ยงแพะ ๒,๕๐๐ ไร่ ๕๐๐ ครั้วเรือน
- ทำนาหญ้า ๒,๕๐๐ ไร่ ๕๐๐ ครั้วเรือน

การสนับสนุน

- เลี้ยงกระบือ สนับสนุนสินเชื่อไม่เกิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท/ครั้วเรือน และค่าจัดทำแปลงหญ้า ระบบน้ำ ๔,๐๐๐ บาท/ไร่ ไม่เกิน ๕ ไร่/ครั้วเรือน
- เลี้ยงโคเนื้อ สนับสนุนสินเชื่อไม่เกิน ๓๗๕,๐๐๐ บาท/ครั้วเรือน และค่าจัดทำแปลงหญ้า ระบบน้ำ ๔,๐๐๐ บาท/ไร่ ไม่เกิน ๕ ไร่/ครั้วเรือน
- เลี้ยงแพะ สนับสนุนสินเชื่อไม่เกิน ๒๓๒,๐๐๐ บาท/ครั้วเรือน และค่าจัดทำแปลงหญ้า ระบบน้ำ ๔,๐๐๐ บาท/ไร่ ไม่เกิน ๕ ไร่/ครั้วเรือน
- ทำนาหญ้า สนับสนุนสินเชื่อไม่เกิน ๑๔๐,๐๐๐ บาท/ครั้วเรือน และค่าจัดทำแปลงหญ้า ระบบน้ำ ๔,๐๐๐ บาท/ไร่ ไม่เกิน ๕ ไร่/ครั้วเรือน
- การฝึกอบรม ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้เกษตรกร รวมถึงการดูแลสุขภาพสัตว์ แปลงหญ้า

(๔) โครงการปรับเปลี่ยนการปลูกข้าวไปปลูกพืชทางเลือกอื่น งบประมาณ ๖๔๘.๒๔ ล้านบาท

พื้นที่ดำเนินการ พื้นที่ปลูกข้าวลุ่มน้ำเจ้าพระยา ๒๒ จังหวัด ๓๐๐,๐๐๐ ไร่ ๖๐,๐๐๐ ครั้วเรือน

การสนับสนุน

- ค่าใช้จ่ายผลิตพืชทางเลือก ๒,๐๐๐ บาท/ไร่ ไม่เกิน ๕ ไร่/ครั้วเรือน
- การถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตและการตลาด การเชื่อมโยงตลาด

(๕) โครงการส่งเสริมการผลิตข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ งบประมาณ ๑๐๓.๗๗ ล้านบาท

พื้นที่ดำเนินการ พื้นที่ปลูกข้าว ๓๕ จังหวัด ๒,๐๐๐,๐๐๐ ไร่

การสนับสนุน

- สนับสนุนสินเชื่อ ๒,๐๐๐ บาท/ไร่ ไม่เกิน ๕ ไร่/ครั้วเรือน โดยรัฐชดเชยดอกเบี้ยร้อยละ ๓/ปี และรับซื้อข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ราคาประกันไม่ต่ำกว่า ๘ บาท/กก. โดยภาคเอกชน
- การถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตและการตลาด/การเชื่อมโยงตลาด

(๖) โครงการปลูกพืชปุ๋ยสด งบประมาณ ๓๘๓.๔๙ ล้านบาท

พื้นที่ดำเนินการ พื้นที่ปลูกข้าวลุ่มน้ำเจ้าพระยา ๑๙ จังหวัด ๒๐๐,๐๐๐ ไร่

- ปลูกพืชปุ๋ยสดเพื่อไถกลบ ๑๕๐,๐๐๐ ไร่
- ปลูกพืชปุ๋ยสดเพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์ ๕๐,๐๐๐ ไร่

การสนับสนุน

- ปลูกพืชปุ๋ยสดเพื่อไถกลบ : สนับสนุนเมล็ดพันธุ์ ๕ กก./ไร่ ค่าไถเตรียมดิน ๕๐๐ บาท/ไร่ และค่าไถกลบพืชปุ๋ยสด ๕๐๐ บาท/ไร่

- ปลูกพืชปุ๋ยสดเพื่อเก็บเมล็ดพันธุ์ : สนับสนุนเมล็ดพันธุ์ ๕ กก./ไร่ ค่าไถเตรียมดิน ๕๐๐ บาท/ไร่ และรับซื้อเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด ๒๐ บาท/กก.

- การถ่ายทอดความรู้การเตรียมดิน การปลูก การดูแลรักษา และเก็บเมล็ดพันธุ์

อย่างไรก็ดี พบว่าการดำเนินการของรัฐบาลดังกล่าวในปัจจุบัน ยังไม่ประสบผลสำเร็จในการลดพื้นที่ปลูกข้าว โดยกลับมีพื้นที่ปลูกข้าวเพิ่มขึ้น จากผลของการให้การสนับสนุนด้านต่างๆ เพื่อจูงใจเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ และการมีแหล่งน้ำที่ค่อนข้างสมบูรณ์ในปีนี้

๔. การอภิปรายกลุ่มของผู้แทนเกษตรกร

ผู้ร่วมอภิปราย

- (๑) นางน้ำค้าง เหล็กศิริ เกษตรกรจังหวัดปราจีนบุรี
- (๒) นางอำพัน ลีมสกุล เกษตรกรจังหวัดนครปฐม
- (๓) นายไพฑูรย์ แสตสุด เกษตรกรจังหวัดหนองคาย
- (๕) นายสุภรณ์ สังข์วรรณ เกษตรกรจังหวัดสุพรรณบุรี
- (๖) นายหวัน เรืองดี เกษตรกรจังหวัดน่าน

ประเด็นอภิปราย : นโยบายปรับลดพื้นที่ปลูกข้าวที่ไม่เหมาะสมจะมีผลกระทบต่อเกษตรกรหรือไม่

เกษตรกรผู้ร่วมอภิปรายส่วนใหญ่เห็นว่าไม่น่าจะมีผลกระทบต่อเกษตรกร เนื่องจากการทำนาเป็นวิถีชีวิต จะอย่างไรก็ต้องมีการทำนาต่อไป และพื้นที่ทำนาส่วนใหญ่อยู่นอกเขตชลประทาน ทำนาได้เพียงปีละครั้งอยู่แล้ว ประกอบกับในปัจจุบันเกษตรกรได้มีการปรับตัวทำเกษตรกรรมอื่น และทำอาชีพเสริมเพิ่มเติมจากการทำนา ไม่ได้พึ่งรายได้จากการทำเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ การดำเนินนโยบายดังกล่าวของรัฐบาลน่าจะเป็นโอกาสที่ดีในการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตเพื่อให้ได้รับผลตอบแทนที่ดีกว่าเดิม อีกประการหนึ่ง การกล่าวว่าบางพื้นที่ไม่เหมาะสมต่อการปลูกข้าวอาจไม่ถูกต้องนัก เนื่องจากเราอาจพัฒนาพันธุ์ข้าวที่มีความเหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ได้ สำหรับผู้ที่เห็นว่า การดำเนินนโยบายดังกล่าวน่าจะมีผลกระทบต่อเกษตรกร ให้เหตุผลว่ายังไม่แน่ใจในผลลัพธ์จากการปรับเปลี่ยนไปทำเกษตรกรรมอื่น จะมีความคุ้มค่ากับการลงทุนหรือไม่ หากไม่ได้ผลลัพธ์ตามที่คาดหวัง ใครจะเป็นผู้รับผิดชอบ และเกษตรกรก็อาจจะต้องซื้อข้าวบริโภค หากลดหรือเลิกการทำนา

ประเด็นอภิปราย : ควรจะต้องมีมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรอย่างไรในการดำเนินการตามนโยบายปรับลดพื้นที่ปลูกข้าวที่ไม่เหมาะสมไปทำเกษตรกรรมอื่น

เกษตรกรผู้ร่วมอภิปรายมีข้อคิดเห็นที่น่าสนใจสรุป ดังนี้

(๑) หน่วยงานภาครัฐควรปรับปรุงวิธีการทำงานให้รวดเร็วฉับไวเหมือนหน่วยงานเอ็นจีโอที่ทำงานโดยไม่มีวันหยุด และควรพัฒนาบุคลากรให้ศักยภาพความพร้อมที่จะให้การแนะนำเกษตรกร โดยปัจจุบันมีเกษตรกรจำนวนไม่น้อยที่ไม่ศรัทธาเชื่อมั่นเจ้าหน้าที่ภาครัฐ และอาจมีความรู้ดีกว่าเจ้าหน้าที่ภาครัฐ

(๒) หน่วยงานภาครัฐควรให้การสนับสนุนด้านองค์ความรู้ เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร เงินทุน และประการที่สำคัญ ต้องปรับเปลี่ยนความคิดของเกษตรกรเป็นอันดับแรก

(๓) ควรให้ความสำคัญกับเรื่อง “ตลาด” ให้มากขึ้น

(๔) ควรมีการปรับปรุงวิธีการทำงานของ “ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)” ให้มีประสิทธิภาพมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

อนึ่ง มีข้อคิดเห็นจากผู้ฟังที่เข้าร่วมเวทีการประชุมครั้งนี้ว่า การส่งเสริมเกษตรกรทำเกษตรกรรมทางเลือกอื่น ก็อาจนำไปสู่ปัญหาใหม่ได้ เช่น การส่งเสริมเกษตรกรปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์แทนการปลูกข้าวในพื้นที่ ซึ่งเป็นนาข้าวมาก่อนไม่ใช่เรื่องง่าย และหากปลูกแล้วข้าวใกล้ฤดูร้อนจะได้ผลผลิตลดลง รวมทั้งข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ไม่ใช่จะมีราคาดีกว่าข้าว นอกจากนี้ การให้การสนับสนุนเกษตรกรด้านต่างๆ เพื่อจูงใจเข้าร่วมโครงการ ต้องพิจารณาดำเนินการด้วยความรอบคอบเหมาะสม เพราะอาจไม่เกิดประโยชน์คุ้มค่าดังที่มุ่งหวัง

.....

สำนักยุทธศาสตร์การเกษตร วิจัยประเมินผล และส่งเสริมกิจการพิเศษ
สำนักงานสภาเกษตรกรแห่งชาติ